

УДК: 341+339

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5\(11\)-160-168](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-5(11)-160-168)

Полякова Юлія Володимирівна,

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Львівський торговельно-економічний університет, 79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10, тел.: (097) 981-87-29, e-mail: polyakova0909@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8073-6186>.

Олашин Марина Миколаївна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу, Львівський торговельно-економічний університет, 79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10, тел.: (098) 575-82-25, e-mail: olashynm@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9077-4805>.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА

Анотація. Стаття присвячена вивченню нормативно-правових засад, що регламентують міжнародну діяльність журналістів у контексті процесу її інтернаціоналізації, який розкривається у створенні інституцій та укладанні міжнародних угод, формуванні загальних принципів діяльності журналістів, функціонуванні міжнародних професійних організацій. Наголошується на необхідності розробки та існування нормативно-інституціонального базису для професійної співпраці на міжнародному рівні у досліджуваній сфері. Виділено ознаки міжнародної, зарубіжної та глобальної журналістики, а також нові напрями та поняття у журналістиці, що виникають під впливом інформаційно-комунікаційних технологій.

Виокремлено основні професійні організації, зокрема на світовому рівні – Міжнародну федерацію журналістів, яка має на меті захист соціальних і професійних прав журналістів та отримала консультативний статус в організаціях системи ООН; на регіональному рівні – Європейську федерацію журналістів, яка діє як представник інтересів профспілок і асоціацій журналістів.

Розглянуто основний зміст базового документу Міжнародної федерації журналістів – Декларації принципів поведінки журналістів, що висвітлює найважливіші правила професійної етики і є стандартом професійної поведінки. Серед міжнародних принципів журналістської етики право осіб на отримання правдивої інформації, об'єктивність та соціальна відповідальність журналістів, повага суспільних інтересів і цінностей, запобігання війні, а також сприяння формуванню нового міжнародного устрою в інформаційній сфері.

Розкрито діяльність професійних журналістських організацій в Україні, таких як Національна спілка журналістів України (незалежна, громадська організація, що об'єднує професійних творчих працівників) та Незалежна медіа-профспілка України (об'єднує журналістів та інших працівників засобів масової інформації і пропонує безкоштовні послуги для своїх членів). Обґрунтовано роль Кодексу професійної ети-

ки українського журналіста, ухваленого Національною спілкою журналістів України, що стало запорукою дотримання міжнародних вимог у галузі мас-медіа в нашій державі. Особливої уваги приділено важливості розгляду конфліктних ситуацій, що виникають у діяльності журналіста, розкрито правові методи захисту їх діяльності.

Розкрито значення Міжнародної професійної картки журналіста як документа, що визнається владою багатьох країн світу як посвідчення журналіста, і дає право безперешкодного доступу до подій суспільного значення і державних установ.

Ключові слова: міжнародна журналістика, Міжнародна федерація журналістів, Європейська федерація журналістів, Національна спілка журналістів України, Незалежна медіа-профспілка України, Кодекс професійної етики українського журналіста, Декларація принципів поведінки журналістів, міжнародна професійна картка журналіста.

Poliakova Juliia Volodymyrivna,

Doctor of Science in Economics, Associate Professor, Associate Professor of International Economic Relations Department, Lviv University of Trade and Economics, 79005, Lviv, Str. Tuhon-Baranovskogo, 10, tel. (097) 981-87-29, e-mail: polyakova0909@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8073-6186>.

Olashyn Maryna Mykolaivna,

PhD in Laws, Associate Professor of Criminal Law and Procedure Department, Lviv University of Trade and Economics, 79005, Lviv, Str. Tuhon-Baranovskogo, 10, tel. (098) 575-82-25, e-mail: olashynm@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9077-4805>

REGULATORY AND LEGAL PRINCIPLES OF INTERNATIONAL JOURNALIST'S ACTIVITY

Abstract. The article is devoted to the study of legal principles spelling out the rules for international activities of journalists in the context of the process of their internationalization. The latter is revealed in the establishment of institutions and international agreements, the formation of general principles of journalistic activities, the functioning of international professional organisations. Emphasis is placed on the need to develop and implement a regulatory and institutional framework for professional cooperation at the international level in the field. The features of international, foreign and global journalism are highlighted, as well as new directions and concepts in journalism that arise under the influence of information and communication technologies.

The main professional organisations have been singled out, in particular, at the world level, the International Federation of Journalists, which aims to protect the social and professional rights of journalists and has received consultative status in the organisations of the United Nations system. At the regional level, the European Federation of Journalists is set aside as the one which acts as a representative of the interests of trade unions and journalists' associations.

The main content of the basic document of the International Federation of Journalists is considered: the Declaration of Principles of Conduct for Journalists highlights the most important rules of professional ethics and is a standard of professional conduct. International principles of journalistic ethics include the right of individuals to receive

truthful information, the objectivity and social responsibility of journalists, respect for public interests and values, the prevention of war, and the promotion of a new international order in the information sphere.

Insights into the activities of professional journalistic organisations in Ukraine are provided, such as the National Union of Journalists of Ukraine (an independent, non-governmental organisation uniting professional creative workers) and the Independent Media Trade Union of Ukraine (a union of journalists and other media workers that offers free services for its members). The role of the Code of Professional Ethics of Ukrainian Journalists is substantiated. The Code has been approved by the National Union of Journalists of Ukraine and has become a guarantee of compliance with international requirements in the field of mass media in our country. Particular attention is paid to the importance of considering conflict situations that arise in the activities of journalists; legal methods to protect their activities are disclosed.

The significance of the International Press Card is revealed. This International Professional Card for Journalists is a document recognized by the authorities of many countries as a journalist's certificate which gives the right to unimpeded access to events of public importance and government agencies.

Keywords: international journalism, International Federation of Journalists, European Federation of Journalists, National Union of Journalists of Ukraine, Independent Media Trade Union of Ukraine, Code of Professional Ethics of Ukrainian Journalists, Declaration of Principles of Conduct for Journalists, International Press Card.

Постановка проблеми. Процеси правової уніфікації та інтеграції, що відбуваються під впливом глобальних трендів, мають свій вплив і на міжнародну журналістику. Тому сучасний розвиток журналістської діяльності обумовлює розробку нормативно-інституціонального базису для співпраці на міжнародному рівні. Інтернаціоналізація міжнародної журналістської діяльності проявляється у створенні союзів та укладанні багатосторонніх угод, виробленні спільних принципів поведінки журналістів, діяльності міжнародних професійних організацій тощо.

У будь-якій демократичній державі Основний закон (Конституція) є найважливішим політико-правовим нормативним актом. Він визначає, що загальновизнані норми та засади міжнародного права є складовою частиною національної правової системи. Відповідно міжнародно-правові нор-

ми, які регламентують право людини і громадянина на інформацію в сучасному світі, не можна розглядати тільки у межах конкретної держави [1, с. 142]. У своїй сукупності норми і принципи міжнародного права як основи певного порядку у сфері використання засобів масової інформації сприяють налагодженню міжнародному обміну інформацією [2, с. 155]. У зв'язку із цим журналістика набуває ознак міжнародної, зарубіжної та глобальної. Міжнародна журналістика присвячена вивченню засад формування політики держав, напрямів апробації зовнішньополітичних та внутрішньополітичних способів формування суспільної думки. Зарубіжна журналістика вивчає національні та регіональні медіа-культури, принципи їх створення та особливості розвитку під впливом політичних змін. Глобальна журналістика визначається як новий стиль спілкування, що перетинає кордони

міжнародної журналістики. Вона характеризується так званою транснаціональною тематикою, базується на глобальному погляді на реальні події, вивчає діяльність інтерактивних мас-медіа, прийоми подачі медіа-контенту, взаємовідносини у процесі передачі інформації.

Тобто, якщо міжнародна журналістика розвивалася з точки зору певної національності (для мешканців певної країни), то глобальна журналістика не стосується конкретної території і представляє собою систему збору, редагування та розповсюдження новин, що не обмежуються кордонами. Розвиток міжнародної журналістської діяльності актуалізує потребу у розробці нормативно-правових засад зазначених процесів на національному та світовому рівнях. Оскільки міжнародна журналістика вивчає міжнародні аспекти діяльності журналістів та засобів масової інформації, це обґрунтовує важливість існуючих правових та етичних норм діяльності, тобто збору, обробки, зберігання та розповсюдження інформації з дотриманням міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти, що висвітлюють передумови, особливості та напрями розвитку нормативно-правових засад міжнародної журналістської діяльності, перебувають у центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців, а також набувають особливої актуальності у контексті впливу тенденцій глобального інформаційного середовища. Зокрема, розвиток глобального інформаційного суспільства висвітлюють В. Бебик, К. Гуцал, М. Кастельс, Л. Мудрак, О. Прудникова, В. Скалацький, глобальні комунікаційні технології як фактор світового розвитку розглядають

О. Зернецька, Н. Зражевська, О. Ядранська. Нові тенденції у розвитку міжнародної журналістики вивчають А. Антонов-Овсєенко, О. Гресько. Правові аспекти у сфері журналістики є основою наукових досліджень Т. Каплій, Т. Костецької, А. Марущака, Т. Слінько та ін. Однак, на сучасному етапі додаткової уваги потребує вивчення підходів щодо формування і дотримання нормативних та правових засад здійснення міжнародної журналістської діяльності та діючих норм і стандартів міжнародної журналістики.

Мета статті – вивчення нормативно-правових засад міжнародної діяльності журналістів та процесу інтернаціоналізації міжнародної журналістської діяльності, що втілюються у створенні міжнародних професійних організацій та виробленні спільних принципів поведінки журналістів.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство набуло ознак інформаційного, під яким розуміється етап розвитку з домінуючою роллю інформації, всебічним впливом інформаційно-комунікаційних технологій на суспільство загалом та конкретних осіб. Цей етап також характеризується розвитком нових напрямів та понять у журналістиці, серед яких діджиталізація (оцифрування та переведення засобів масової інформації у цифровий формат), конвергенція (інтегрування різних технологій, поєднання їх у єдину технологічну платформу), мультимедіатизація (надання пропозицій споживачу отримувати інформаційний продукт через максимально можливу кількість каналів), інтерактивність (здатність інформаційно-комунікаційної системи реагувати на дії її користувача) [3, с. 93]. Зазначені

процеси обґрунтовують уніфікацію правил та норм, що діють у міжнародній журналістській діяльності, тобто нормативно-інституціонального базису для співпраці на міжнародному рівні у сфері журналістики.

На світовому рівні найбільшою організацією професійних працівників засобів масової інформації є Міжнародна федерація журналістів (МФЖ), заснована у 1926 році і покликана захищати соціальні та професійні права журналістів. Вона має консультативний статус в організаціях системи ООН, зокрема ЮНЕСКО, Міжнародній організації праці, Всесвітній організації інтелектуальної власності, Комітеті з прав людини, Раді Європи та ін. Федерація об'єднує національні журналістські організації.

Міжнародна федерація журналістів сприяє формуванню міжнародної платформи стосовно захисту свободи преси та соціальної справедливості завдяки підтримки діяльності сильних, вільних та незалежних профспілок журналістів. Така програма охоплює застосування різноманітних заходів, включаючи інформаційні кампанії та продукування відповідних видань. У 1992 році було створено Фонд безпеки, який сьогодні є невід'ємним компонентом цієї програми, що передбачає надання фінансової допомоги журналістам, що опинилися у кризових ситуаціях внаслідок дії причин, пов'язаних з професійною діяльністю, таких як: погрози, судові позови, медичне лікування, транспортування [4].

Важливою регіональною організацією є Європейська федерація журналістів (ЄФЖ), яка представляє понад 320 000 журналістів та діє як представник інтересів профспілок і асоціацій журналістів, створена у 1994 році, її

штаб-квартира базується у Брюсселі (Бельгія). У 2013 році їй надано незалежний правовий статус як міжнародній некомерційній асоціації. Учасниками організації можуть бути члени МФЖ та спілки і асоціації країн, що є членами Ради Європи.

Згідно установчих документів, ЄФЖ діє відповідно до положень її конституції як регіональна група Міжнародної федерації журналістів для представлення інтересів журналістських спілок і асоціацій та їх членів у виробничих, економічних, соціальних, культурних, правових та політичних процесах Європи, зокрема Європейського Союзу та Ради Європи. Організація функціонує з урахуванням вимог Європейської конвенції про права людини, стандартів, конвенцій та протоколів Міжнародної організації праці.

Цілями і завдання Федерації визначено [5]:

- захист прав і свобод журналістських спілок та асоціацій на території Європи;
- сприяння та захист свободи інформації, засобів масової інформації та плюралізму і незалежності журналістики;
- підтримка та вдосконалення професіоналізму і сприяння високим стандартам журналістики, журналістської етики та освіти, редакційної демократії;
- сприяння співпраці між профспілками-членами та асоціаціями і підтримка розвитку профспілок на регіональному рівні;
- сприяння соціальній ролі журналістів та журналістській професії;
- координація дій щодо забезпечення безпеки журналістської діяльності;

- сприяння розумінню та солідарності і заохочення профспілок та асоціацій щодо доброзичливого ставлення і надання допомоги членам інших профспілок-членів та асоціацій;
- встановлення та підтримка відносин з відповідними міжнародними, урядовими та неурядовими організаціями;
- відстоювання дотримання авторських прав та міжнародних систем відшкодування збитків при їх порушенні;
- сприяння недискримінації у своїй діяльності та прагнення до досягнення рівності тощо.

Діяльність організації забезпечується через узгоджені дії структурних підрозділів. Загальні збори є вищим керівним органом Федерації, робочими мовами є англійська, французька та німецька. Наглядова комісія є органом управління ЄФЖ та робочим органом, який несе відповідальність за координацію та нагляд за діяльністю Федерації. Керівний комітет має дев'ять членів та мандат три роки. Президент ЄФЖ є провідним політичним представником організації і відповідає за виконання правил та рішень Федерації, віце-президент допомагає Президентові виконувати його обов'язки та заміщає Президента. Метою фінансової комісії є перегляд рахунків організації, вона складається з трьох аудиторів. Експертні групи ЄФЖ є робочими органами керівного комітету. Діяльність ЄФЖ фінансується за рахунок членських внесків.

Базові стандарти, якими повинен керуватися журналіст у своїй професійній діяльності, визначено такі [6, с. 33-34]:

- баланс думок і точок зору (збалансоване представлення різних точок зору);
- оперативність (сприяння забезпеченню права громадян на одержання оперативної інформації);
- достовірність (посилання на факти із відомим походженням при поданні інформації);
- відокремлення фактів від коментарів (розмежування фактів, суджень та припущень при висвітленні інформації);
- точність (повага до істини та права журналіста на правду);
- повнота представлення фактів та інформації по проблемі (забезпечення максимально повного набору фактів та думок при представленні будь-якої теми).

Україну в Міжнародній федерації журналістів та Європейській федерації журналістів представляють такі організації: Національна спілка журналістів України (НСЖУ) та Незалежна медіа-профспілка України (НМПУ). Перша являє собою незалежну, громадську організацію, всеукраїнську спілку, що об'єднує професійних творчих працівників (журналістів, інших працівників засобів масової інформації), які займаються журналістикою і публіцистичною діяльністю, і має на меті сприяння розвитку журналістики в Україні та захист соціальних, економічних і творчих інтересів журналістів [7]. Національна спілка журналістів має регіональні організації в усіх областях України.

Незалежна медіа-профспілка України об'єднує журналістів та інших працівників ЗМІ [8] і пропонує безкоштовні послуги для своїх членів: юридичні (супровід юристами справ у судах з питань журналістської ді-

яльності); психологічні (підтримка журналістів та їх родин, які потрапили у стресові ситуації); матеріальні (виплати у випадку важкої хвороби або нещасного випадку); безпекові (захист журналістів, які висвітлюють війські дії, працюють у гарячих точках). У 2013 році ці організації спільними зусиллями заснували Об'єднаний центр допомоги журналістам, які постраждали під час суспільно-політичної кризи в Україні 2013-2014 рр.

Основним документом Міжнародної федерації журналістів є Декларація принципів поведінки журналістів, що висвітлює найважливіші правила професійної етики і є стандартом професійної поведінки (прийнята у 1954 році).

Декларацією визначено, що повага до істини та права громадськості на правду є першим обов'язком журналіста. Міжнародні принципи журналістської етики [6, с. 15-17]: право людей на отримання правдивої інформації; вірність журналіста об'єктивній реальності; соціальна відповідальність; професійна чесність, загальнодоступність ЗМІ та участь громадськості в їхній роботі; повага приватного життя і людської гідності; повага громадських інтересів, суспільних цінностей і багатоманітності культур; запобігання війні та іншим негативним подіям, що перешкоджають розвитку людства; сприяння новому міжнародному устрою в галузі інформації.

При виконанні своїх обов'язків журналіст має зобов'язання надавати інформацію, посилаючись на загальновідомі факти, які не потребують доведення; використовувати лише чесні, справедливі та незаангажовані методи для отримання новин, фотографій, документів та інформації; зберігати професійну таємницю щодо джерела

інформації, отриманої з конфіденційних джерел. Разом з тим, журналіст не повинен ігнорувати важливу інформацію чи фальсифікувати документи та робити все можливе, щоб виправити будь-яку опубліковану інформацію, що виявилася згубно неточною чи такою, що не відповідає дійсності та не має достовірних джерел. Журналіст має усвідомлювати небезпеку дискримінації, приниженню та обмеженню прав і свобод людини і громадянина, якій можуть сприяти засоби масової інформації, та має робити все можливе, щоб уникнути її поширення [6, с. 14].

Декларацією передбачено, що журналіст вважає серйозними порушеннями у професійній діяльності наступне: плагіат; навмисне введення в оману; наклеп, безпідставні звинувачення; отримання злочинної винагороди у будь-якій формі, враховуючи публікацію чи приховування інформації, яка може негативно вплинути на суспільне сприйняття тієї чи іншої інформації. Беручи до уваги зміст Декларації принципів поведінки журналістів, Національна спілка журналістів України ухвалила Кодекс професійної етики українського журналіста, що стало запорукою дотримання міжнародних вимог у галузі мас-медіа в нашій державі.

Цим Кодексом передбачено, що свобода слова та висловлювань є невід'ємною складовою діяльності журналіста; служіння інтересам влади чи засновників, а не суспільства, є порушенням етики журналіста; журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини; журналіст не розкриває своїх джерел інформації, окрім випадків, передбачених вітчизняним законодавством; висвітлення судових процесів має бути неупередженим

щодо звинувачених. Також зазначено наступне [6, с. 30-33]:

- обов'язком журналіста є повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти і події;
- журналіст зобов'язаний зробити все можливе для виправлення будь-якої поширеної інформації, якщо виявилось, що вона не відповідає дійсності;
- журналіст не повинен використовувати незаконні методи отримання інформації;
- плагіат несумісний із званням журналіста;
- ніхто не може бути дискредитований через свою статтю, мову, расу, релігію, національність чи соціальне походження або політичні уподобання;
- журналіст не повинен використовувати службове становище в особистих цілях, для наживи, самореклами, у кар'єристських цілях та керуючись догодити певним силам або особам.

Свідоме порушення норм журналістської етики є абсолютно несумісним з професійною журналістською, піддається громадському осуду, може бути підставою для позбавлення прес-картки чи членства в професійних спілках та Національній спілці журналістів України. Розгляд конфліктних ситуацій здійснює Комісія з журналістської етики. Варто звернути увагу, що вітчизняний законодавець правовими методами захищає діяльність журналістів, зокрема, стаття 171 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за перешкодження журналістської діяльності [9], де під перешкодженням розуміють незаконні дії у вигляді: вилучення карток пам'яті, флешок, ноутбуків або інших носіїв інформації із зібраними журналістом матері-

алами; відмови у доступі журналіста до інформації; заборони висвітлення окремих тем; заборони показу окремих осіб; заборони критики суб'єкта владних повноважень; перешкодження проведенню зйомок або запису; видалення журналістів з відкритих заходів; тиску на журналіста з метою перешкодити його діяльності; переслідування журналіста у зв'язку з його діяльністю; інших видів перешкодження журналістській діяльності [10]. Даний перелік не є вичерпним, отже можна прийти до висновку, що будь-які незаконні дії, що перешкоджають професійній діяльності журналістів, караються законом. До прикладу, перешкодженням законній професійній діяльності журналіста буде заборона суддею проведення зйомок на мобільний телефон у відкритому судовому процесі за господарськими, адміністративними і цивільними справами, а також справами про адміністративні правопорушення та кримінальними справами.

Підтвердженням діяльності професійного журналіста є Міжнародна професійна картка журналіста (МПКЖ). Цей документ визнається владою багатьох країн світу як посвідчення журналіста, що дає право безперешкодного доступу до подій суспільного значення, і надає право доступу до державних установ і установ органів місцевого самоврядування для отримання інформації. Критерії і порядок видачі Міжнародної професійної картки журналіста визначені спеціальним рішенням Міжнародної федерації журналістів [7].

Таким чином, на міжнародному рівні сформовані та діють нормативно-правові засади, що сприяють розвитку міжнародної журналістської

діяльності, зокрема дозволяють відстоювати інтереси працівників засобів масової інформації, формують та визначають правила їх професійної поведінки відповідно до вітчизняного законодавства та міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Слінько Т. М. Міжнародно-правові гарантії реалізації права людини і громадянина на інформацію. Наше право. 2013. №12. С. 142–148.
2. Колосов Ю. М. Международно-правовые основы сотрудничества государств по решению глобальных проблем. Дипломатический вестник. 1982. №3. С.154–158.
3. Прутцков Г. В. История зарубежной журналистики: учебно-методический комплекс. М. : Аспект Пресс, 2011. 431 с.
4. Сайт Міжнародної федерації журналістів. URL: <http://ifj.org>.
5. Сайт Європейської федерації журналістів. URL: <http://europeanjournalists.org>.
6. Журналістська етика [за ред. В. Мостового, В. Різуна]. Київ : ТзОВ «ЗН УА», 2014. 224 с.
7. Сайт Національної спілки журналістів України. URL: <http://nsju.org>.
8. Сайт Незалежної медіа-профспілки України. URL: <http://nmpu.org.ua>.
9. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
10. Сайт Громадського простору. URL: <https://www.prostir.ua/?news=pravovyj-samozahyst-zhurnalistiv-pereshkodzhannya-zhurnalistiskij-diyalnosti>

REFERENCES:

1. Slinko, T. M. (2013) Mizhnarodno-pravovi harantii realizatsii prava liudyny i hromadianyna na informatsiiu [International legal guarantees for the realization of human

and civil rights to information]. *Nashe pravo – Our right*, 12, 142-148 [in Ukrainian].

2. Kolosov, Yu. M. (1982) *Mezhdunarodno-pravovye osnovy sotrudnychestva gosudarstv po resheniyu hlobalnykh problem* [International legal bases of cooperation of the states on the decision of global problems]. *Dyplomatychesky vestnyk – Diplomatic Bulletin*, 3, 154-158 [in Russian].

3. Pruttskov, H. V. (2011) *Ystoriya zarubezhnoi zhurnalistyky: uchebno-metodychesky kompleks* [History of foreign journalism: educational and methodical complex]. Moscow : Aspect Press [in Russian].

4. Sait Mizhnarodnoi federatsii zhurnalistiv [Website of the International Federation of Journalists]. <http://ifj.org>. Retrieved from <http://ifj.org> [in English].

5. Sait Yevropeiskoi federatsii zhurnalistiv [Website of the European Federation of Journalists]. <http://europeanjournalists.org>. Retrieved from <http://europeanjournalists.org> [in English].

6. Mostovyi, V., Rizun, V. (2014) *Zhurnalistiska etyka* [Journalistic ethics]. Kyiv: TzOV «ZN UA» [in Ukrainian].

7. Sait Natsionalnoi spilky zhurnalistiv Ukrainy [Website of the National Union of Journalists of Ukraine]. <http://nsju.org>. Retrieved from <http://nsju.org> [in Ukrainian].

8. Sait Nezalezhnoi media-profspilky Ukrainy [Website of the Independent Media Trade Union of Ukraine]. <http://nmpu.org.ua>. Retrieved from <http://nmpu.org.ua> [in Ukrainian].

9. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].

10. Sait Hromadskoho prostoru [Website of Public Space]. <https://www.prostir.ua/?news=pravovyj-samozahyst-zhurnalistiv-pereshkodzhannya-zhurnalistiskij-diyalnosti> [in Ukrainian].